

คำชี้แจงกระบวนวิชา FL 479

ชื่อวิชา วิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเชิงเปรียบเทียบ

๑. แนวสังเขปกระบวนวิชา

กระบวนวิชา วิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเชิงเปรียบเทียบ มีเนื้อหารวมถึงวรรณกรรมมุขปาฐะ และวรรณกรรมลายลักษณ์ในท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทยทั้งสี่ภาค (ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้) โดยศึกษาเปรียบเทียบ โครงเรื่อง แก่นของเรื่อง สาระประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งการแพร่กระจาย แหล่งกำเนิด และประเภทวรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านั้น เนื้อหาดังกล่าวได้นำมาเรียบเรียงตามลำดับสาระสำคัญ ได้ ๙ บท ดังนี้

๑) บทที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้นเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่น อธิบายวรรณกรรมท้องถิ่นโดยแยกแยะให้เห็นว่าแตกต่างกับวรรณคดีแห่งชาติอย่างไร พร้อมทั้งให้เห็นสาระประโยชน์ของวรรณกรรมท้องถิ่นต่อสังคมไทยสมัยอดีต ที่ชาวไทยนิยมอ่านหนังสือในที่ประชุมชนประหนึ่งมหรสพเพื่อความบันเทิงใจทั้ง ๔ ภูมิภาค รวมทั้งการใช้วรรณกรรมเป็นต้นบทในการแสดงการละเล่นของท้องถิ่นต่าง ๆ อีกด้วย ตอนท้ายได้อธิบายความสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่นต่อสังคมไทยในด้านต่าง ๆ อันมีผลต่อศิลปกรรม

๒) บทที่ ๒ วรรณกรรมท้องถิ่น : วิเคราะห์โครงสร้าง รูปแบบ เนื้อหา และการแพร่กระจาย ได้อธิบายการแพร่กระจาย และโครงสร้างของนิทานพื้นบ้าน เพื่อให้เห็นลักษณะเด่นของวรรณกรรมทั้งสี่ภูมิภาคว่ามีความเหมือนกัน และแปลกแยกกันอย่างไร ซึ่งขึ้นอยู่กับอิทธิพลการสืบทอดวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้) โดยเฉพาะภาษาถิ่น ตัวอักษรท้องถิ่น ฉันทลักษณ์ท้องถิ่น ตอนท้ายได้สรุปโครงสร้างของเนื้อหาสาระของวรรณกรรมท้องถิ่นโดยภาพรวมทั้งสี่ภูมิภาค

๓) บทที่ ๓ ปริศนาคำทาย สำนวนและภาษิต อธิบายรูปแบบโครงสร้าง และวิธีผูกคำปริศนาของไทยในภูมิภาคต่าง ๆ การจัดประเภทของปริศนาคำทายพร้อมทั้งยกตัวอย่างในแต่ละภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้) ส่วนสำนวนและภาษิต ได้อธิบายโครงสร้างคำภาษิตและสำนวนให้เห็นวิธีสร้างคำสำนวนและภาษิตของคนไทยโบราณ รวมทั้งจัดประเภทของคำสำนวนและภาษิตในภูมิภาคต่าง ๆ อีกด้วย

๔) เพลงพื้นบ้าน : ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบ และเนื้อหาในแต่ละภูมิภาค อธิบายพร้อมยกตัวอย่างเพลงเด็กประเภทต่าง ๆ (เพลงกล่อมเด็ก เพลงปลอบเด็ก เพลงประกอบการเล่น เพลงร้องเล่น) ทั้งสี่ภูมิภาค และอธิบายความสำคัญของเพลงเด็กต่อครอบครัว เครือญาติและและสังคมไทยสมัยอดีต ส่วนเพลงผู้ใหญ่ได้อธิบายวิธีเล่น โอกาสเล่น พร้อมทั้งยกตัวอย่างเพลงสำคัญ ๆ ของแต่ละภูมิภาค

๕) บทที่ ๕ **วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง** อธิบายวรรณกรรมท้องถิ่น หรือวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทลายลักษณ์ โดยพยายามชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมพื้นบ้านภาคกลางแตกต่างกับวรรณคดีแห่งชาติอย่างไร [โดยใช้เกณฑ์หลักเกณฑ์ และการอ่านหนังสือในที่ประชุมชน (สวดหนังสือ)] วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางประเภทกลอนสวด บทละคร(นอก) กลอนนิทาน และกลอนแหล่ ตอนท้ายได้ยกตัวอย่างวรรณกรรมพื้นบ้านภาคกลางเป็นกรณีศึกษาเพียง ๓ เรื่อง เรียกว่าปริทรรศน์วรรณกรรม ได้แก่เรื่อง สังข์ศิลป์ชัย พิกุลทอง และสุกมิตเกสณี พร้อมทั้งยกตัวอย่างสำนวนโวหารด้วย

๖) บทที่ ๖ **วรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ** อธิบายวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ โดยจัดประเภทตามฉันทลักษณ์ ได้แก่ โคลง คำวธรรม และคำวขอ พร้อมทั้งเสนอชื่อเรื่องวรรณกรรมสำคัญ ๆ ของภาคเหนือที่ประพันธ์เป็นโคลง คำวธรรม และคำวขอ ตอนท้ายได้ยกตัวอย่างวรรณกรรมภาคเหนือเป็นกรณีศึกษา ประเภทโคลง ได้แก่ โคลงพรหมทัต ประเภทคำวธรรมได้แก่ พระแสงเมืองหลงถ้า ประเภทคำวขอ ได้แก่ เรื่องหงส์หิน พร้อมทั้งยกตัวอย่างสำนวนโวหารแต่ละเรื่องด้วย

๗) **วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน** อธิบายวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน โดยจัดประเภทตามเนื้อหาสาระ (วรรณกรรมพุทธศาสนา วรรณกรรมประวัติศาสตร์ วรรณกรรมนิทาน วรรณกรรมคำสอน และวรรณกรรมเบ็ดเตล็ด) และได้กล่าวถึงชื่อเรื่องวรรณกรรมสำคัญ ๆ ของภาคอีสาน ตอนท้ายได้ยกตัวอย่างวรรณกรรมอีสานเป็นกรณีศึกษา (ปริทรรศน์) ไว้ ๓ เรื่อง คือ นางผมหอม ท้าวขูลุนางอ้อ และพระลักพระลาม พร้อมทั้งยกตัวอย่างสำนวนโวหารด้วย

๘) บทที่ ๘ **วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้** อธิบายวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ โดยแยกให้เห็นอิทธิพลของวรรณกรรมพื้นบ้านภาคกลาง และอีกส่วนหนึ่งเป็นวรรณกรรมภาคใต้ที่นักปราชญ์ภาคใต้สรรค์สร้างขึ้นมาเอง โดยใช้เนื้อหาจากนิทานพื้นบ้าน หรือปรับเปลี่ยนมาจากนิทานชาดก ตอนท้ายได้ยกตัวอย่างวรรณกรรมภาคใต้เป็นกรณีศึกษา ๓ เรื่องคือ วันคาร สุทธิกรรม และนายตัน พร้อมทั้งยกตัวอย่างสำนวนโวหารในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้อีกด้วย

๙) บทที่ ๙ **ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมท้องถิ่นไทย** สรุปให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมท้องถิ่นไทยทั้งสี่ภูมิภาค เพื่ออธิบายการแพร่กระจายวรรณกรรมท้องถิ่นไทย การพัฒนานิทานพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ ตอนท้ายได้กล่าวถึงหน้าที่ของวรรณกรรมท้องถิ่นต่อสังคม เพื่อให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ชาวไทยทุกภูมิภาคได้อนุรักษ์วรรณกรรมเพื่อประโยชน์ในการบันเทิงใจ และสาระประโยชน์อื่น ๆ เช่น อธิบายพิธีกรรม ให้การศึกษา และรักษาพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามแบบแผนของสังคม เป็นต้น

๒. ข้อเสนอแนะในการเรียน

กระบวนวิชา วิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเชิงเปรียบเทียบ เนื้อหาค่อนข้างกว้างขวาง และมุ่งที่จะศึกษาโครงสร้างของวรรณกรรมท้องถิ่นทุกภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นส่วนที่เหมือนกัน และส่วนที่แปลกแยกแตกต่างกันอีกด้วย ฉะนั้นนักศึกษาที่ไม่มีพื้นฐานความรู้เรื่องราวท้องถิ่น เช่น คติชาวบ้าน ภาษาถิ่น เพลงพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ฯลฯ จึงมีปัญหามากที่จะทำความเข้าใจกับเนื้อหาโดยต้องแท้ ฉะนั้นจึงขอแนะนำให้นักศึกษาลงทะเบียนผ่านกระบวนวิชาดังกล่าวมาก่อน หากผู้ใดยังไม่เคยลงทะเบียนวิชาเหล่านั้นจะต้องใช้เวลาทำความเข้าใจกับเนื้อหาในตำราเล่มนี้มากกว่าคนอื่นจึงจะเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดี

ในที่นี้จึงใคร่แนะนำวิธีศึกษาดังกล่าวเล่มนี้ เพื่อที่จะเข้าใจเนื้อหาได้โดยง่าย ดังนี้

๑) อ่านหนังสือตำราที่ละบท ๒ เทียว และให้จัดบันทึกย่อช่วยจำไว้ในสมุด โดยให้มีเนื้อหาแต่ละบทยาวไม่เกิน ๓ หน้า

๒) เข้าห้องฟังคำบรรยาย และจัดบันทึกคำบรรยายที่นอกเหนือจากเนื้อหาในตำราไว้อีกส่วนหนึ่ง คำบรรยายจะชี้ประเด็นสำคัญของเนื้อหาแต่ละบทให้เด่นชัดอีกด้วย

๓) ทบทวน อ่านทบทวนในสมุดบันทึกช่วยจำ หากมีข้อความใดสงสัยก็เปิดตำราดูเนื้อหาตอนนั้น เพื่อดูคำอธิบายส่วนที่นักศึกษาไม่ได้บันทึกย่อไว้

๔) ก่อนสอบไล่ ๑ สัปดาห์ ให้นักศึกษาอ่านตำราเรียนเล่มนี้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อที่จะจดจำเนื้อหาปลีกย่อยที่นักศึกษาไม่ได้บันทึกช่วยจำไว้ (หากเป็นข้อสอบปรนัย เนื้อหาปลีกย่อยมักจะเป็นคำถามได้)

๓. การประเมินผล

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นเชิงเปรียบเทียบนี้ ควรประเมินผลโดยให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นนั้นคือ ออกข้อสอบแบบอัตนัยเหมาะสมที่สุด แต่กระนั้นก็ตามในการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยเปิดนี้กระทำไต่ยากมาก ในที่นี้จึงกำหนดไว้ ๒ แบบคือ

๑) ข้อสอบปรนัย ๕๐ ข้อ และข้อสอบอัตนัยอีก ๔ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

๒) ข้อสอบปรนัยล้วน ๑๐๐-๑๒๐ ข้อ

อย่างไรก็ตาม จะใช้ข้อสอบชนิดใด แบบใด จะแจ้งให้ทราบในชั้นเรียนอีกครั้งหนึ่ง เป็นคร่าว ๆ

ไป